

Sammanfattning

Sedan 1988 har CAN ombett polisen att rapportera gatupriser för sex olika narkotikasorter och sedan år 2000 prisbevakas ytterligare fyra sorter. Med termen gatupris åsyftas prisbilden vid försäljning av mindre mängder i konsumentledet. Eftersom priserna insamlats under en längre tidsrymd har de inrapporterade uppgifterna inflationsjusterats enligt SCBs konsumentprisindex.

Av resultaten framgår att sedan 1988 har priserna på hasch, amfetamin, kokain och heroin i grova drag halverats. Betraktar man utvecklingen i ett kortare tidsperspektiv framgår dock att priserna legat relativt stabilt under den senaste femårsperioden, eller åtminstone haft en klart lägre minskningstakt. För vitt heroin och marijuana har det till och med skett en viss prisuppgång.

Sedan 2000 prisbevakas även ecstasy, LSD, GHB och kat. För ecstasy och kat kan prisnedgångar om drygt 30 procent noteras fram till 2009, medan prisbilden är förhållandevis oförändrad för LSD och GHB. Dessa fyra narkotikasorter är mera sällsynta jämfört med de tidigare nämnda.

Om man enbart jämför utvecklingen mellan 2008 och 2009 kan det noteras att för första gången på länge har priserna i flera fall ökat något, endast kokainpriserna är möjligtvis lägre jämfört med 2008. Detta är en möjlig indikation på att trenderna med fallande eller stabilt låga narkotikapriser kan vara på väg att vändas i uppgångar, även om skillnaderna är små och inte bör överdrivas.

Före år 2000 inhämtades prisuppgifter lokalt och därefter på länsnivå (från de 21 polismyndigheterna). Delar man in rikets län i tre landsdelar finner man att flera av narkotikasorterna är mera sällan prisrapporterade i norra Sverige, samtidigt som priserna ofta är något högre där. Detta tolkas som att narkotikatillgängligheten generellt är lägre norröver. Ofta är priserna lägst i Sydsverige, även om de geografiska skillnaderna inte ska överdrivas. Över tid är prisutvecklingen i stort sett likartad, även om vissa nivåskillnader mellan landsdelarna alltså förekommer.

Antalet narkotikaprisrapporteringar från olika polismyndigheter samvarierar med hur tätbefolkat ett län är: ju högre befolkningstäthet desto mera frekvent rapporteras narkotikapriser. Detta innebär att olika narkotikasorter är mer förekommande i exempelvis storstadsregioner, något som överensstämmer med vad som är känt sedan tidigare från andra källor. Förekomsten av LSD, kat respektive GHB verkar av prisrapporteringarna att döma vara koncentrerade

främst till vissa regioner, exempelvis är det huvudsakligen Västra Götaland, Uppsala och Västernorrlands län som rapporterar GHB-priser.

Genom att kombinera prisuppgifterna med andra data, inte minst rättsväsendets beslagsstatistik men också information om narkotikadomar, görs en bredare analys av hur tillgängligheten av olika droger utvecklats i Sverige. I den mån ytterligare källor existerar, exempelvis självrapporterade data om konsumtionen, inkluderas även sådana uppgifter i analysen.

För hasch bedöms tillgängligheten successivt ha ökat under de gångna tjugo åren. Detta gäller inte enbart den ekonomiska tillgängligheten utan även det fysiska utbudet. Denna bedömning görs mot bakgrund av att beslagen ökat, liksom rättsfallen rörande cannabis, samtidigt som priserna har sjunkit. Av tillgängliga frågeundersökningar att döma förefaller denna bild bekräftas i och med att antalet konsumenter i dagsläget är större än tidigare.

Tillgängliga data visar att även marijuana ökat kraftigt i förekomst i landet under samma period. Även om marijuana nu relativt sett blivit vanligare är dock fortfarande hasch den dominerande cannabisformen. Trots utbudsökningen har inte marijuanapriserna sjunkit nämnvärt i ett tjugooårsperspektiv, och jämför man år 2000 med 2009 ligger dagens priser till och med 20 procent högre. Detta tyder på att priserna hålls uppe av efterfrågan, såvida inte även kvalitetshöjningar möjligen kan ha bidragit.

De flesta narkotikasorter smugglas till Sverige men här utgör marijuana ett av undantagen, eftersom inhemsk cannabisodling också förekommer. Under senare år har polisen dessutom upptäckt flera större odlingar i landet. Samtidigt tas marijuana fortfarande vid gränserna och perioden 2007–2009 var marijuana den oftast förekommande narkotikasorten i tullbeslagen.

Även de centralstimulerande drogerna amfetamin och kokain bedöms ha blivit mer tillgängliga jämfört med situationen vid slutet av 1980-talet: priserna har fallit kraftigt trots att rättsväsendet gjort alltmer beslag. Liksom i fallet med marijuana rapporterades relativt få kokainpriser i periodens början men under senare år anger de flesta informanterna sådana priser. Fortfarande är dock amfetamin vanligast av de centralstimulerande drogerna, även om kokain relativt sett har blivit vanligare jämfört med läget för 20 år sedan.

Gemensamt för de fyra droger som prisbevakas från år 2000 är att dessa är mindre förekommande i Sverige jämfört med de andra narkotikasorterna. Detta medför att tillgänglighetsutvecklingen blir svårare att bedöma. Data pekar dock på att såväl ecstasy som LSD och GHB numera är mindre vanligt förekommande jämfört med situationen för tio år sedan, medan kat å andra sidan tycks ha blivit något vanligare.

Tabell A. Andelen prissvar, prisintervall och medianpriser för olika narkotikasorter i Sverige 2009 samt en bedömning av tillgänglighetsutvecklingen under 1988–1999, 2000–2004 respektive 2005–2009.

	Priser				Tillgänglighetsutvecklingen		
	Enhet	Andel svar	Intervall	Medianvärde	1988–1999	2000–2004	2005–2009
Hasch	kr / gram	100	70 – 110	82	+	+	+
Marijuana	kr / gram	95	60 – 150	100	+	+	+
Amfetamin	kr / gram	100	140 – 400	250	+	+	+
Kokain	kr / gram	86	625 – 1200	800	+	+	+
Brunt heroin	kr / gram	57	500 – 3000	1100	+	0	0
Vitt heroin	kr / gram	31	900 – 3000	2000	+	0	-
Ecstasy	kr / tablett	52	50 – 200	117	(x)	0	-
LSD	kr / tripp	19	90 – 150	112	(x)	-	0
Kat	kr / marduuf	7	150 – 250	200	(x)	+	0
GHB	kr / cl	26	20 – 50	40	(x)	-	0

+ = öknningar, - = minskningar, 0 = relativt oförändrat läge och x = prisdata saknas.

I tabell A redovisas per narkotikasort hur stor andel av rapportörerna som överhuvudtaget lämnat en prisbedömning, vilket intervall prisbilderna ligger inom samt medelpriset (uttryckt som medianvärde).

I tabellen görs också en grov schematisk översikt över hur tillgängligheten av de olika drogerna bedöms ha utvecklats i Sverige under tidsperioderna 1988–1999, 2000–2004 respektive 2005–2009. Som framgår av sammanställningen är det främst de redan tidigare vanligare narkotikasorterna som ökat i tillgänglighet, medan de sällsyntare drogerna ofta har minskat i utbredning.

Sammanfattningsvis kan det sägas att för de droger som prismätts sedan slutet av 1980-talet har det skett en gradvis ökning av tillgängligheten under hela den gångna tjugoårsperioden. För de droger som följts sedan år 2000 i CANs prismätningar är det dock bara för kat man möjligen ser några tillgänglighetsökningar, dock inte under senare halvan av 2000-talet. Jämför man enbart 2008 med 2009 finns en tendens till avmattning i tillgänglighetsökningen, inte minst som priserna inte längre sjunker utan i flera fall till och med ökat något. Samtidigt är underlaget av den natur att det är svårt att göra bedömningar i ett så kort perspektiv.